

CİLT 9, SAYI 8, AĞUSTOS 1981

**Türk
sanayicileri
ve
iş adamları
derneği**

görüş

GÖRÜŞ (AYLIK YAYIN) AĞUSTOS 1981

Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği

Sahibi ve Sorumlu Neşriyat Müdürü :

**Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği
Yönetim Kurulu Başkanı Ali Koçman**

Yazı İşleri Müdürü : Ertuğrul İhsan Özol

**Adres : Cumhuriyet Cad. Dörtler Ap. 18/1
Elmadağ - İstanbul**

Telefon : 46 24 12

**Görüş'teki yazılar KAYNAK GÖSTERİLEREK
kısmen veya tamamen yayınlanabilir.**

Basıldığı Yer : Nurtan Matbaası - İstanbul

Tel. : 22 73 27 26 46 35

Bu Sayıda

Dünya Pazarlarını Kapma Yarışı	4
KİT'lerin Stok Oranları Düşüyor	5
Formaliteler İhracatı Teşvik Etmiyor	7
Dünya'da Elektrik Fiyatları	9
Petrol Zenginleri Ne Yapıyor?	10
Doğu Blokunda Dış Borçlar	11
Lâtin Amerika'nın Dış Borçları	13
Refah Göstergeleri	16
Bölgeler Arası Nüfusumuz	18
Çok Uluslu Şirketlerdeki Gelişme	20
Düşük Kapasiteyle Çalışan Sektör : Bakır ...	22
Erken Kalkmak Daha Verimli	25
Aile Şirketleri İle İlgili Eğilimler	26
Otomotiv Sanayimiz İhracata Yöneliyor ...	28
İhracattà Dünya Birincisi ABD.	31

Dünya Pazarlarını Kapma Yarışı

İhracat, GSMH'nin yüzdesi olarak dünya pazarlarına girişin bir ölçüsü olarak alındığı zaman son 20 yılda en süratli ülkelerin ABD, Fransa, İtalya ve İngiltere olduğu görülüyor. Orta derecede başarılı olanlar ise, İsveç, Batı Almanya, Belçika, Kanada ve İsviçre, Hollanda ve Japonya da önemli bir gelişme göze çarpmıyor.

İTHALAT VE İHRACAT ORTALAMALARI (GSMH %)

Hızlı Ülkeler	1958	1968	1973	1978
— ABD	5	5	7	10
— Fransa	12	16	18	24
— İtalya	13	13	22	20
— İngiltere	20	21	25	29
Orta Derecede				
— İsveç	23	22	27	28
— Almanya	21	21	20	26
— Belçika	31	39	46	51
— Kanada	18	21	23	25
— İsviçre	25	25	30	33
Duraklayanlar				
— Hollanda	48	43	48	48
— Japonya	11	10	10	11

KİT'lerin Stok Oranları Düşüyor...

Son yılların KİT verileri incelendiğinde ilginç sonuçlar ortaya çıkmakta. Ekonomimizin temel mal ve hizmetlerini üreten bu kuruluşların son yıllarda aşırı stokla çalıştıkları görülüyor. 1975 - 1981 yılları arasında, KİT'lerin toplam üretim değerleri içindeki stok payı ortalama artış oranı % 44.3'ü bulmakta. Yine aynı dönem toplam üretim değerlerini ise, % 56 oranında arttıran bu kuruluşların, genellikle üretim kapasitelerinin altında çalıştıkları ve ürünlerine olan talebin fiatlardaki olumsuz gelişmeyle hayli düştüğünü ortaya koyuyor.

1981 (kuruluşlarca yapılan tahminlere göre) 1.113.5 milyar TL. olarak programlanan üretim değerlerinin % 30.2 sini (336.1 milyar TL.) stokların oluşturacağı tahmin ediliyor, bu rakam KİT'lerin son yedi yıllık stok oranının en düşük seviyesini oluşturuyor.

KİT ÜRETİM - STOK DEĞERLERİ
(1974 - 1981)

Yıllar	Toplam üretim değerleri (Milyar TL.)	Yıllık artış %	Toplam stok değeri (Milyar TL.)	Yıllık artış %	stok/üretim %
1974	57.3	—	28.3	—	49.4
1975	72.7	26.8	40.6	43.5	55.8
1976	104.4	43.6	52.1	28.3	49.9
1977	135.7	29.9	68.6	31.7	50.5
1978	189.2	39.4	85.8	25.1	45.3
1979	319.6	68.9	137.5	60.2	43.0
1980	754.2(*)	135.9	269.1	95.7	35.7
1981	1.113.5(*)	47.6	336.1	24.9	30.2
1975 - 81 ortalaması		56.0			44.3

Kaynak : KİT Yıllığı ve TÜSİAD (*) (Kuruluşlara Yapılan Tahmin).

Formalitelere İhracatı Teşvik Etmiyor!

İhracatçı olmak için gerekli belgeler aşağıda özetlenmiştir.

1. Ticaret odasından alınacak iki nüsha istek formu.
2. Firmanın noterden onaylı imza sirküleri.
3. Yabancı şirketler için Kambiyo izin belgesi.
4. Oda sicil kayıt sureti (istek formu verilen dışında kalan odalar).
5. Savcılıktan alınacak ve belli suçlardan hükümlü olunmadığına dair belge.
6. Adli mercilerden alınacak hileli iflas veya konkordato yapılmadığına dair belge.
7. Ticaret sicil gazetesinde çıkan sicille ilgili kayıt suretleri.

8. Vergi dairesinden alınan ihracat belgesi harç makbuzunun aslı.

9. İhracatı yapabileceğine dair odalardan alınacak vukuf belgesi.

10. İhracatı ruhsata bağlı mallarda ihracatçı birliği için verilecek taahhütname ve üyelik belgesi.

11. Son yıla ait vergi dairesince onaylı bilanço ve kâr ve zarar cetveli.

12. Vergi kaydına dair belge.

Bu belgelerin ibrazı halinde ihracatçı belge ve ruhsatnamesi Ankara'da Ticaret Bakanlığı (Değerlendirme Genel Müdürlüğü) tarafından verilir.

Belgeler üç yıl için muteber olup süre sonu vize edilmesi için aynı formalitelere ihtiyaç vardır.

Kanımızca, belli bir süre yurt içinde iş yapan bir firmanın ihracata başlaması kadar normal bir gelişme beklenemez. Adli bir takıntı halinde esasen yurt içi ticarî faaliyette sakincaıdır. Bu bakımdan, hâlâ 1930'lu senelerin formaliteleri ile verilen ihracat belgelerinin acele serbestleştirilmesi ve formalitelerin kaldırılması zamanı çoktan gelmiştir.

Dünya'da Elektrik Fiyatları...

Amerika'da yapılan bir araştırmaya göre sanayileşmiş ülkeler içinde elektrik ücretlerinin en yüksek olduğu ülke Belçika. Bu ülkeyi İngiltere takip ediyor. Elektriğin en ucuz olduğu ülkenin ise Kanada olduğu görülmekte. Endüstriyel maliyet içinde oynadığı rol nazara alınırsa elektrik üretimindeki verimliliğin ne kadar önemli olduğu açıkça anlaşılır. Bir çok ülkenin elektrik maliyetinin petrole bağlı olarak sık sık değiştiğini hatırlamak lazım.

DÜNYA'DA ELEKTRİK FİYATLARI

(Kilowatt başına Amerikan Centi olarak)

KANADA	2.93
GÜNEY AFRİKA	3.59
AVUSTRALYA	3.79
İSVEÇ	4.19
FRANSA	4.72
HOLLANDA	4.94
BİRLEŞİK AMERİKA	5.31
İTALYA	6.05
ALMANYA	6.16
İRLANDA	6.41
İNGİLTERE	7.09
BELÇİKA	7.38
TÜRKİYE(*)	5.45

(*) TEK 1980 Yılı Ortalaması).

Kaynak : Financial Times

Petrol Zenginleri Ne Yapıyor?

Suudi Arabistan 118 milyar dolar net varlıkla büyüklerin başında geliyor. Kısa vadeli mevcutları 500 - 600 milyon doları buluyor. Mevcutlarını kısmen ABD hazine bonolarına yatırıyor, kısmen Almanya ve Japonya'ya kredi veriyor. Kuveyt, bankalar arası kredilerde uzmanlaştı, Brezilya'da Wolkswagen'i finanse etti. Irak batıda hisse senedi ve altın alıyor. Abu Dabi euro-dollar-da son derece faal. İran ABD'den kurtardığı 10 milyar doları Libya aracılığı ile euro-dollar'a yatırdı.

	Net Varlık		İlgili Resmi Kuruluş
	Milyar (Dolar)		
	1979	1980	
Suudi Arabistan	81	118	Suudi Arabistan Para Ajansı
Kuveyt	50	67	Kuveyt Yatırım Ofisi
Irak	28	50	Irak Merkez Bankası
Abu Dabi	22	35	A. D. Yatırım Otoritesi
İran	36	32	Merkez Bankası
Libya	16	11	Libya Arap Ticaret Bankası
Katar	8	11	Katar Maliye Bakanlığı

Doğu Blokunda Dış Borçlar

Doğu Bloku OECD ülkelerinden borçlanmaya devam ediyor. 1979 sonunda borçlar 64.6 milyar doları buldu, ve geçen yıla göre 6.3 milyar dolar daha arttı. Bu borçların yarısından fazlası Rusya ve Polonya'ya aittir. 1973 ile 1977 arasında 4 misli artan dış borçlar ekonomik istikrar programları dolayısıyla 1978 den sonra sadece % 20 arttı.

Doğu blokunun borçlarını ödemek için 2 yıllık ihracatını vermesi gerekiyor. 1980 yılının ikinci yarısındaki dış borç artışı ise sadece % 3 civarında kaldı.

Doğu bloku ile gelişmekte olan ülkeler geri ödeme riski konusunda şüphesiz farklılar. Doğu blokunun arkasında Rusya'nın olması ve Rusya'nın enerji konusunda gittikçe artan bir biçimde Batı Avrupa ülkelerini bağlaması konuyu ilginç hale getirmektedir. Rusya halen Batı Avrupa'nın petrol ihtiyacının % 7-8'ini tabii gaz ihtiyacının ise, % 10'unu karşılıyor.

Doğu Bloğunun Dolar Borçları
(Milyar Dolar)

	1971	1973	1975	1977	1978	1979
Toplam	6.0	10.5	28.9	48.2	58.3	64.6
— Rusya	0.6	1.1	7.4	11.2	11.2	10.2
— Çekoslovakya	0.1	0.2	0.8	2.1	2.5	3.0
— Doğu Almanya	1.2	1.8	3.5	6.1	7.5	8.4
— Macaristan	0.8	1.1	2.2	4.5	6.5	7.3
— Polonya	0.7	2.2	7.3	13.5	17.0	20.0
— Romanya	1.2	1.5	2.4	3.4	5.0	6.7
— Bulgaristan	0.7	1.0	2.2	3.1	3.7	3.7
— COMECON Bankaları	0.5	1.5	2.8	4.1	4.8	5.2

Lâtin Amerika'nın Dış Borçları

Geçen senenin sonunda Lâtin Amerika ülkelerinin uluslararası bankacılık sisteminden aldığı borçlar 100 milyar dolara ulaştı. Lâtin Amerika'nın uluslararası piyasadan büyük miktarda borç almasının nedeni dünyanın en çok borç alan dört ülkesinin burada bulunmasıdır.

Geçen senenin sonunda Brezilya'nın uluslararası bankalardan aldığı net borç 38.6 milyar dolar, Meksika'nın 31.7 milyar dolar, Arjantin'in 12.3 milyar dolar ve Venezuela'nın 5.5 milyar dolar'a ulaşmıştır.

Bankalar bu ülkelere sağlıklı bir finansal yapıya sahip olmaları için gereğinden fazla mı borç veriyorlar? Bu ülkeler bu kadar borç alarak ekonomik açıdan geleceklerini tehlikeye mi atıyorlar? Bu tip sorulara cevap vermek kolay değil. Bir bankanın hangi noktada borç vermeyi durdurması gerektiği pek kesin değildir. Bankalar aksamadan borçların geri ödenebilmesi için borç vermeye devam etmenin en akılcı yol olduğunu kabul edebilirler.

Bir araştırmaya göre 1970'lerde Peru'ya çok fazla borç verilmesi nedeniyle bu ülke ekono-

mik dengeyi sağlamak için gerekli önlemleri almaktan kaçınmıştır. Bunlar ödemeler dengesindeki açığı kapatmak ve enflasyon oranını düşürmek için gelişme hızını düşürmeyi gerektiren tedbirlerdi.

Meksika ve Venezuela ise petrol ihraç etmelerine rağmen petrol gelirleri halkın beklentilerini karşılamaya yetmiyor. Örneğin Meksika'nın artan nüfus ile birlikte istihdam imkânlarını artırmak için % 8 oranında büyüme hızına ihtiyacı olduğu belirtiliyor. Geçen sene bu orandaki büyüme hızı ödemeler dengesinde, petrol gelirlerinin 3 kat artmasına rağmen 6 milyar dolar'lık açığa neden oldu.

Venezuela'nın ise geçen sene petrol ihraçatının 17,4 milyar dolar, petrol dışı ürünler ihraçatının ise, 1 milyar dolar olması, bu ülkenin petrole bağımlılığını azaltmak için petrol dışında bazı sektörlerde yatırım yapması gerektiğini gösteriyor. Alt yapı tesislerinin dahi yeterli olmadığı bu ülkelerde yurt içi tasarruflar yatırımları finanse etmeye yeterli değildir. Çok fazla borç aldıkları için bu ülkeleri eleştirmek kolay. Borçlanma öyle düzeylere ulaştı ki bu ülkeler belkide borçlarını hiç ödemeyecekler. Fakat borç verme işleminin durdurulması bu ülkelerden çoğunu ekonomik, politik ve sosyal bir kargaşaya itebilir. Bu nedenle bankalar verilen paranın verimli bir işte kullanılmasına dair garanti almakla yetinmiyorlar. Böylece uzun vadede ekonomik gelişme sağlanacak ve ülkeler borçlarını ödeyebileceklerdir.

Kaynak : Financial Times.

Latin Amerika'nın ödemeler dengesi
(Milyon dolar)

	Ödemeler Dengesi 1980	Dış Ticaret Dengesi 1980	Sermaye Hareketleri 1980
Latin Amerika	-2.550	1.520	22.500
Petrol ihraç eden ülkeler	1.450	9.230	3.570
Bolivya	100	110	385
Ekvator	270	420	795
Meksika	500	-1.300	6.540
Peru	880	770	1.100
Trinidad ve Tobago	400	1.130	475
Venezuela	-700	8.100	-4.775
Petrol ihraç etmeyen ülkeler	-4.000	-7.710	18.930
Arjantin	-2.800	-1.000	1.740
Barbados	20	-270	55
Brezilya	-3.270	-3.000	9.000
Kolombiya	1.230	200	1.415
Kosta Rika	-10	-400	670
Şili	1.100	-700	2.950
Dominik Cumhuriyeti	0	-420	374
El Salvador	-120	40	70
Guatemala	-270	-130	45
Guyana	-30	90	-5
Haiti	-10	-100	105
Honduras	-70	-110	260
Jamaika	70	-50	320
Nikaragua	-140	-130	50
Panama	-20	-990	485
Paraguay	170	-230	455
Uruguay	150	-510	700

Refah Göstergeleri...

Gelişmiş ülkelerin hayat standartlarının yüksekliğinin bir çok göstergesi vardır. Bunların bazılarını baktığımızda ilginç sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Bin kişi başına düşen otomobil, telefon, TV ve Doktor sayısı bu göstergelerin anlamlılarından bazıları.

ABD, otomobil, TV ve telefon sayısı bakımından ilk sırayı almaktadır. İkinci önemli otomotiv üreticisi Japonya'nın ise, otomobil sayısı bakımından (173 ile) sıralamanın aşağısında yer alması bu alanda ihracata verdiği önemi gösteriyor. Güney Avrupa'nın gelişmekte olan iki ülkesi İspanya ve Portekiz'in otomobil sayısı bakımından gelişmekte olan diğer ülkelere kıyasla oldukça iyi durumda olduğu gözlenmektedir. Ülkemiz ise bin kişi başına düşen otomobil sayısında (11 ile) sıralamanın altında yer almaktadır. En çok telefon ve TV'ye sahip ülke ise yine ABD, bu ülkeyi Danimarka'nın takip etmesi dikkati çekiyor.

Bin kişiye düşen doktor sayısında ise, bir Orta Avrupa ülkesi olan Avusturya (2.3 ile) sıralamanın başında yer alıyor. Onu İtalya (2.2) ve Yunanistan'ın (2.1) takip etmesi bu ülkelerin sağlık hizmetlerine verdiği önemi ortaya koyuyor. ABD'nin bu alanda (1.6 ile) sıralamanın gerisinde kalıyor. Ülkemiz bu alanda da (0.6 ile) sıralamanın altında yer almakta.

Ülkeler	Otomobil (1000 kişiye) (1977)	Telefon (1000 kişiye) (1977)	TV (1000 kişiye) (1977)	Doktor (1000 kişiye) (1976)
ABD	505	744	571	1.6
Danimarka	271	493	338	1.9
Fransa	314	329	274	1.5
F. Almanyaya	326	374	308	2.0
Avusturya	248	325	247	2.3
Belçika	292	315	286	2.0
İtalya	289	285	224	2.2
Japonya	173	424	239	1.2
İngiltere	255	415	324	1.3
Yunanistan	66	250	127	2.1
İspanya	161	261	185	1.8
Portekiz	107	120	76	1.2
Türkiye	11	28	44	0.6

Bölgeler Arası Nüfusumuz...

12 Ekim 1980'de yapılan son nüfus sayımına göre (geçici rakamlar) nüfusumuz % 12'lik bir artışla 45.217.556'a yükselmiştir. Nüfusun bölgelere göre dağılımında ilk sırayı 11.288.414 kişiyle (toplam nüfusun % 24.9'u) İç Anadolu Bölgesi almakta, ikinci sırayı ise Marmara ve Ege kıyıları 8.468.029 kişiyle yer alıyor. Nüfusumuzun en az olduğu bölge ise, 1.982.557 ile Güney - Doğu Anadolu. Bu bölgenin toplam nüfusumuz içindeki yeri sadece % 4.3 dolaylarında. Diğer taraftan bir önceki nüfus sayımına göre artışta ise, Marmara ve Ege kıyısı % 17.8 ile ilk sırayı alıyor. Bu bölgeyi Akdeniz kıyıları % 16.6'lık artışla izliyor. En düşük artış, % 7.6 ile Karadeniz bölgesinde görülüyor.

**BÖLGELERE GÖRE NÜFUS DAĞILIMI VE
ARTIŞI 1975 - 1980**

Bölgeler	1975		1980 yılı		Toplam içindeki %	1980/75 % artış
	Yılın kesin Sonuç	Toplam içindeki %	Geçici Sonuçları	Toplam içindeki %		
1) Trakya	3.800.063	9.4	4.412.687	9.7	9.7	16.1
2) Karadeniz Kıyısı	5.783.473	14.3	6.223.678	13.7	13.7	7.6
3) Marmara ve Ege Kıyısı	7.118.664	17.8	8.468.029	18.7	18.7	17.8
4) Akdeniz Kıyısı	3.368.762	8.3	3.927.404	8.7	8.7	16.6
5) Batı Anadolu	3.018.441	7.5	3.229.199	7.1	7.1	7.0
6) İç Anadolu	10.169.371	25.2	11.288.414	24.9	24.9	11.0
7) Güneydoğu Anadolu	1.833.411	4.5	1.892.557	4.3	4.3	8.1
8) Doğu Anadolu	5.185.534	12.8	5.685.588	12.6	12.6	9.6
TOPLAM	40.347.719	100.0	45.217.556	100.0	100.0	12.1

Kaynak : DİE.

Çok Uluslu Şirketlerdeki Gelişme...

1977 senesi rakamlarını esas alan bir ABD araştırması çok uluslu şirketlerin yabancı ülkelerdeki 7.2 milyon kişi çalıştıran ve 490.2 milyar dolarlık yatırımda bulunan 24.666 kuruluşu sahip olduğunu göstermiştir. Bu kuruluşlardaki istihdam hacminin senede % 3 oranında arttığı saptanmıştır. Bir mukayese vermek gerekirse Amerika'da bu oran % 2'dir.

Ayrıca yatırım sermayesinin en fazlasına 86,2 milyar dolar ile Kanada'nın sahip olduğu; İngiltere, Japonya ve Batı Almanya'nın da Kanada'yı takip ettiği belirlenmiştir. (54.7, 41.7 ve 37.7 milyar dolar).

Dikkati çeken bir diğer husus ise çok uluslu şirketlerin Kanada'daki bağlı şirketlerde 1.064.000 kişi, İngiltere'dekilerde 1.069.000 ve Almanya'dakilerde 587.000 kişi çalıştırmakta olduğudur. Bu kuruluşlarda çalışan işçilerin

üçte ikisini imalat sanayiindekiler teşkil etmektedir. İmalat sanayiindeki yatırımların % 80'ini aşan bir miktarı ise sanayileşmiş Avrupa ülkelerinde ve bilhassa İngilterede'dir. İlginç bir husus, petrol kuruluşlarının ancak % 24'ünün Orta Doğu ve Endonezya gibi gelişmekte olan ülkelerde, 2/3 sinden çoğunun ise Kanada, Japonya ve İngiltere gibi gelişmiş ülkelerde bulunduğuudur. Bu arada yabancı ülkelerdeki bağlı şirketler vasıtasıyla toplam 648 milyarlık satış yapılmıştır. En fazla satış yapan bağlı kuruluşlar 94.8 milyar dolar ile Kanada'dakiler, daha sonra 73.2 milyar dolar ile Lâtin Amerika'dakiler ve 64.6 milyar dolar ile İngiltere'deki kuruluşlardır.

Çok uluslu şirketlerin Amerika'nın dış ticaretinde oynadığı rol büyüktür. 1977 senesinde Amerika'nın çok uluslu şirketler yoluyla yaptığı ihracat değeri 101.8 milyar dolarla o senenin toplam ihracatının % 84'ünü teşkil etmekteydi. 1977'deki çok uluslularla yapılan ithalât tutarı 86.8 milyar idi. (1977 ithalatının % 59'u). İhracatın yapısına göz atıldığında, bunun çoğunun imalat sanayii mamullerine ait olmakla beraber esas ağırlık noktasının hammadde ve bilhassa petrolde olduğu göze çarpmaktadır. 1966'da yapılan ilk araştırmada çok uluslu şirketlerin yabancı sermayelerinin yaklaşık % 85'ini bağlı kuruluşların oluşturduğu görülürken, 1977'de bu oran % 75'e düşmüştü. Bu düşüşün sebebi ise ev sahibi ülkelerin, memleketlerindeki kuruluşlara iştiraklerinden doğmaktadır.

Kaynak : Financial Times.

Düşük Kapasiteyle Çalışan Sektör: Bakır...

1980 yılında Etibank'ça 5.089 ton (Murgul ve Ergani) ve Karadeniz Bakır işletmelerince 10.848 ton olmak üzere yurdumuzda toplam 15.937 ton blister bakır üretilmiştir. Aynı yıl yaklaşık 35 milyon dolar tutarında (18.921 ton) bakır ve alaşımları ithal edilmiş, buna karşılık 123.000 dolarlık (12.5 Ton) tutarında bakır ihraç olunmuştur. Böylece ülkemizin 34.000 tonluk bakır tüketimimizin büyük bir bölümü ithal yoluyla karşılanmıştır.

Son yıllarda giderek düşen blister bakır üretimimiz, 1970'li yıllardan itibaren artan yurt içi talebin gerisinde kalmıştır. Özellikle Kara-

deniz bakır işletmesinin (40.800 ton yıl/kapasiteli) devreye girmesiyle, ortadan kalkacağı sanılan ithalat düşük üretimle giderek artma eğilimi içindedir. 1980 yılında bakır işletmelerinin kullanılan kapasiteleri, Murgul için % 25, Ergani % 13, Karadeniz Bakır kompleksi için % 27'dir. Bakır sektörünün 68.000 ton/yıl kurulu üretim kapasitemizden 1980 yılında elde olunan ortalama kapasite ise ancak % 23 dolaylarındadır. Son yıllarda artan yüksek maliyetlerin fiyatlara yansıtılmasıyla, ham bakır yurt içi satış fiyatları, dünya fiyatlarının 3 katına çıkmasına sebep olmuştur.

Özellikle devlete ait olan bu kuruluşların üretim ve produktivitelerinin artırılarak, maliyetlerin gerçekçi bir düzeye indirilmesi bu sektörün gelişimi için zorunlu görülmektedir.

YILLIK ÜRETİM - İTHALAT - İHRACAT DEĞERLERİ

Yıllar	Bilister Bakır Üretimi (Ton)		Toplam Bakır Üretimi	% Artış	İthalat (Ton)	İhracat (Ton)	Top. Tüketim (Ton)	Tüketim Artışı %
	Etbank	KBİ						
1966	26.617	—	26.617	—	750	19.920	7.447	—
1967	25.390	—	25.390	— 4.6	727	15.305	10.312	+ 38.5
1968	23.620	—	23.620	— 6.9	291	15.183	8.728	— 15.4
1969	19.270	—	19.270	— 18.4	312	7.160	12.422	+ 42.3
1970	18.951	—	18.951	— 0.2	204	6.380	12.775	+ 2.8
1971	17.556	—	17.556	— 0.7	257	2.700	15.113	+ 18.3
1972	17.091	—	17.091	— 0.3	1.047	254	17.884	+ 18.3
1973	13.688	10.006	23.704	+ 38.7	11.192	2.803	32.053	+ 79.4
1974	18.775	10.802	29.577	+ 24.8	8.825	13.378	25.024	— 22.0
1975	15.725	11.223	26.948	— 8.8	6.368	5.779	27.537	+ 10.1
1976	14.850	13.138	27.988	+ 3.8	10.835	123	38.700	+ 40.5
1977	18.150	13.555	31.705	+ 13.3	9.901	58	41.548	+ 7.4
1978	12.585	13.602	26.187	— 17.5	4.155	72	30.270	— 27.1
1979	10.739	11.506	22.245	— 15.0	5.524	44	27.725	— 8.4
1980	5.089	10.848	15.937	— 28.3	18.098	13	34.022	+ 22.7

Kaynak : DPT - TSKB.

Erken Kalkmak Daha Verimli

Dünyaca ünlü OMEGA saat şirketi tarafından yapılan ve özellikle 100 Amerikan yöneticisinin çalışma saatlerini inceleyen bir araştırmaya göre «normal» olarak bilinen çalışma saatlerinin son derece verimsiz olduğu saptanmıştır.

Araştırmada 100 yöneticinin büyük çoğunluğunun en verimli çalışmalarını sabah saat 9 dan önce veya akşam saat 5'ten sonra gerçekleştirdikleri anlaşılmaktadır. Bunların içinden 43'ü günlük işlerinin hemen tümünü sabahları diğer personelin büroya gelmesinden önce tamamlamış oluyorlar. 18'i ise en verimli çalışmayı akşam tüm personel büroyu terkettikten sonra yaptıklarını ifade ediyorlar. Normal çalışma süresi içinde de iyi çalışabildiklerini ifade edenler arasında ise çoğunluk sabah çalışmalarını daha verimli bulmaktadır.

Ayrıca araştırmada yöneticilerin % 85'inin akşamları evlerinde de çalıştıkları ve % 65'inin de hafta sonlarında da çalıştıkları saptanmıştır.

Aile Şirketleri ile İlgili Eğilimler

A.B.D. de yapılan bir araştırmaya göre yüksek yöneticiler aile şirketlerinde görev alma konusunda çekingen davranmaktadırlar. Araştırmaya katılan 360 yöneticinin yüzde 31'i hemen hemen olumsuz tavır takınmışlardı. Yüzde 26'sı ise katılacakları aile şirketinin aile dışı yöneticilere karşı tavrının kararlarında etkili olacağını beyan etmişlerdir. Yüzde 43'ü ise ancak çok yüksek maaş ve ek avantajlar sağlandığı takdirde aile şirketlerinde görev alabileceklerini söylemişlerdir.

Araştırmayı yapan kuruluş bu sonuçları dikkate alarak aile şirketlerini aile dışı yöneticilere karşı davranışlarını yeniden gözden geçirmeye davet etmektedir. Söz konusu kuruluşu göre, aile dışı yönetici şirketi daha rasyonel kararlar almaya sevkeden hayati bir unsurdur. Bu nedenle aile şirketleri yönetim kurullarına ve idareye yepyeni anlayış ve metodları getirebilecek olan aile dışındaki kişileri istihdam edebilecek beceriyi göstermelidirler.

Ancak, aile dışından kişiler aile şirketlerinde sorumluluk almadan tereddütlü davranırken 623 yönetici arasında yapılan bir araştırma ise Batı Avrupa ülkelerinde aile şirketi eğiliminin azalmakta olduğunu vurgulamaktadır. Araştırmanın sonuçları ülkelere göre tasnif edildiğinde sanılanın tersine ananelere bağlılığın güçlü olduğu bazı ülkelerde yöneticiler kendi çocuklarının firmalarında görev almasını çoğunlukla reddederken, örneğin İsveç'te olumlu cevap yüzde 51.3 olabilmektedir.

ÇOCUKLARININ KENDİ ŞİRKETLERİNDE SORUMLULUK ALMASINI İSTEMEYEN YÖNETİCİ ORANI

	Ankete Katılan	Red Oranı
İsviçre	67	% 70.1
Hollanda	53	% 66.0
İngiltere	81	% 64.2
Belçika	61	% 63.9
Batı Almanya	53	% 62.3
İspanya	61	% 57.4
Danimarka	71	% 53.5
Fransa	53	% 52.8
İtalya	45	% 51.5
İsveç	78	% 45.7
	623	% 59.1

Kaynak : International Management

Otomotiv Sanayimiz İhracata Yöneliyor...

1981 yılının ilk altı aylık verilerine göre ülkemizde (Otomotiv Sanayi Derneğine üye olan) taşıt ve traktör üreticisi kuruluşlarca 27.895 araç üretilmiştir. Bu üretim geçen yılın aynı dönemine göre % 17 daha azdır. Üretimleri 1981'in ilk altı ayında artan araçların başında % 65 artışla otobüs gelmekte (771 adet), onu % 56'lık bir üretim artışıyla (9.210 adet) traktör izlemektedir. Diğer yönden üretimi en fazla azalan otomotiv sanayi ürünü ise otomobil olmuş, geçen yılın aynı dönemine göre % 49'luk bir azalma göstererek üretim 9.310 adete düşmüştür.

Üretim düşüklüğünün başlıca sebebi, son yıllarda giderek artan maliyetlerin yarattığı talep düşüklüğüdür. Otomotiv sanayimizde kapasite kullanım oranı 1980 yılında (ilk altı ayda) % 29 iken bu yılın aynı döneminde % 25'e düşmüştür.

En yüksek kapasite kullanım oranı % 77 ile otobüs ve % 34 ile çekici (treylar) de görülmektedir. İç talebin düşmesiyle ihracata yönelen otomotiv sanayimiz 1981'in ilk altı ayında toplam 51.195.607 dolarlık ihracat gerçekleştirmiştir. İhracattaki artış oranı % 44'dür. Gerçekleşen ihracat içinde en büyük payı 34.070.000 Dolar ile (480 adet) otobüs ve 11.724.000 Dolar ile (2470 adet) otomobil almaktadır. İhracatın daha çok Ortadoğu ve Afrika ülkelerine yöneldiği anlaşılmaktadır.

1980 - 1981 YILLARI İLK 6 AYLIK ÜRETİM MUKAYESESİ

TİPLER	1980	1981	EKSİK VEYA FAZLA ÜRETİM		1981 İLK 6 AY KAPASİTE ORANI %
			ÜRETİM	ÜRETİM %	
ÇEKİCİ	152	212	+ 60	+ 39	34
KAMYON	3.815	4.882	+ 1.067	+ 28	28
KAMYONET	3.411	2.450	-- 961	-- 28	21
OTOBÜS	468	771	+ 303	+ 65	77
OTOMOBİL	18.154	9.310	-- 8.844	-- 49	21
MINİBÜS	1.194	831	-- 363	-- 30	17
MİDİBÜS	286	229	-- 57	-- 20	25
TRAKTÖR	5.895	9.210	+ 3.315	+ 56	29
TOPLAM	33.375	27.895	-- 5.680	-- 17	25

Kaynak : Otomotiv Sanayi Derneği.

İhracatta

Dünya Birincisi ABD

İhracat gelirlerinin arttırılması için her ülkenin büyük çaba gösterdiği günümüzde, sanayileşmiş ülkelerin en üst sıralarda yer aldıkları görülmektedir.

İhracatta Dünyanın en önemli üç ülkesi ABD, Federal Almanya ve Japonya'dır.

Toplam Dünya İhracatının % 13'ü ABD, % 11'i Federal Almanya ve % 7'si de Japonya tarafından yapılmaktadır. Ancak ABD ihracatının oransal olarak gerilediği, Almanya'nın durumunu koruduğu, fakat Japonya'nın ihracatını giderek arttırdığı izlenmektedir. Nitekim çok önemli ihracat dalları olan otomotiv, elektronik ve kimya sanayinde Japonya ve Almanya ABD'yi geçmiş durumdadır; aşağıdaki tabloda bu üç ülkenin ihracat payları gösterilmektedir.

	<u>Otomotiv Sanayi (%)</u>	<u>Elektronik Sanayi (%)</u>	<u>Kimya Sanayi (%)</u>
ABD	22	21	18
Fed. Almanya	24	25	24
Japonya	25	22	7

Mc Kinsey Enstitüsü tarafından yapılan bir araştırmada ABD, Almanya ve Japonya'nın